

Sanjurjo Badía na Estrada

Isabel Edreira Armesto

isaedreira@hotmail.com

Resumo. Antonio Sanjurjo Badía, famoso empresario vigués e inventor dun submarino lanzatorpedos en 1898, casou no concello da Estrada e tivo relacións comerciais con algún veciño e sobre todo co concello da Estrada.

Abstract. Antonio Sanjurjo Badía, a famous entrepreneur from Vigo and inventor of a torpedo launcher submarine in 1898, was married in the region of A Estrada and had commercial relations with some neighbors and, overall, with the town hall of A Estrada.

Antonio Pablo Sanjurjo Badía naceu en Sada (A Coruña) onde foi bautizado o 8 de xuño de 1837, fillo de Antonio, natural de Paleo, e de Manuela Badía. Os seus avós paternos foron Manuel Sanjurjo, natural de Cañas, e María Álvarez Becerra, natural de Cerceda, pero veciños de Paleo. Os avós maternos chamábanse Victoria López, veciña de Sada, e Pablo Badía, que foi o padriño do bautizo e era natural de Santiago de Franza.

Seu pai era o dono dun taller e unha relojería en Sada onde xa desde o 9 anos traballaba Antonio co seu pai, primeiro na relojería e logo nun pequeno taller de fundición. Con 17 anos, quizais escapando de ter que facer o servizo militar, emigrou a Cuba, onde montou cun socio un taller de ferrería e fundición, ata que sobre 1860 volveu para España e se instalou en Vigo, onde fundou a su primeira empresa chamada “La Fundidora”, onde se construían caldeiras e máquinas de vapor.

Casou en Riobó o 22 de febreiro de 1875 con Blandina Concepción Otero García, nacida o de decembro de 1846 e bautizada ao día seguinte en Breixa, filla de Juana García Centeno, veciña de

Merza, e de Pío Otero, pero que foi adoptada, xunto co seu irmán Gumersindo, por Ramón Otero Estévez e Ramona Arén Seoane¹, donos do *pazo de A Mota*² en Riobó. Blandina finou en Vigo o 6 de marzo de 1923.

Antonio e Blandina tiveron cinco fillos:

1. Antonio Sanjurjo Otero, estudou enxeñería naval en Inglaterra. Fíxose cargo do estaleiro e da empresa *La Industriosa*. Casou con Paz Cantero Villamil e finou en marzo de 1918.

2. Carmen Sanjurjo Otero, casada con Francisco Lorente Armes-to, enxeñeiro mecánico e militar, que figurou entre os fundadores da Sociedade Filarmónica viguesa. Logo viviron en Pontevedra aínda que tiñan casa en *Arnois*. Francisco chegou a ser tenente coronel de Artillería.

3. Ramona Sanjurjo Otero, casada con Ramón López Guitián.

4. Manuel Sanjurjo Otero, cursou enxeñería mecánica en Ale-mania e estivo ao fronte da empresa de autobuses *La Regional*. Ca-sou en 1907 con María Aranaz Elices, con descendencia.

5. Fernando Sanjurjo Otero, estudou enxeñería química, pero finou en 1903 vítima da tuberculose.

Ao ano seguinte de casados, en 1876, ten a súa primeira relación empresarial con xente da Estrada. Fabricou por 2.178,75 pts. a ma-quinaria completa para os muíños fariñeiros que tiña na ribeira do Ulla don Eliseo Silva, da *casa de Silva* en Arnois.

En 1880 creou a gran empresa *La Industriosa* na avenida viguesa que agora se chama García Barbón. O nome fai referencia ás “indus-triosas” abellas, pois era afeccionado á apicultura. No catálogo de produtos que producía en 1884 figuraban máquinas de vapor, pren-sas, cociñas, estufas, balcóns e farois, ademais de maquinaria naval.

É entón cando desde o concello da Estrada recibe diversos en-cargos. Encargáronselle as cañarías para facer unha fonte publica na praza principal da Estrada, que custaron 500 pesetas. Pero como recompensa de terlle encargado á súa fábrica as cañarías, Antonio

1 Cfr. A súa xenealoxía: BÉRTOLO, J.M., “Pedro de Arén, arquitecto de Terra de Montes (c. 1635-1699), e a súa descendencia”, *A Estrada. Miscelánea Histórica e Cultural*, nº 19, 2016.

2 BÉRTOLO, J.M., “O pazo de A Mota”, *A Estrada. Miscelánea Histórica e Cultural*, nº 15, 2012.

Fonte e bancos da Estrada.

Sanjurjo regalou catro bancos para a praza, de aí que o 11 de xullo de 1891 o concello decide agradecerlle oficialmente a doazón deses bancos.

Como os catro bancos non son suficientes, o concello encárgalle axiña outros catro, así como unha columna tamén de ferro para o alumeadado da vila de A Estrada, polo que o Concello de A Estrada deu orde de pago o 11 de decembro dese ano 1891.

Posteriormente, segundo acordo de 18 de novembro de 1893, proverá de máis cañarías para levar a auga sobrante da fonte da Praza polos sumidoiros da rúa do Ulla,

○ 4 de febreiro de 1893 e co motivo do

rebaje hecho en la plaza, se estrechó la entrada de las casas de D. Francisco Otero y de D. Francisco Torres, a las que se da acceso por una rampa que termina en una escasa plazoleta; y para evitar la caída de niños aún de adultos en días de concurrencia, y aun para hermostear la entrada o malecón que constituye esta, hay necesidad de colocar una verja, se acuerda que por el Sr. Alcalde se adquiera de la fábrica de D. Antonio Sanjurjo de Vigo, colocando en su centro una inscripción que diga <Por el Ayuntamiento 1893>.

Igrexa da Estrada no século XIX.

Dita reixa colocouna o canteiro José Torres, que necesitou catro pezas de cantería, 10 k. de ferro cilindro e reparar o cume do muro polo que se autoriza o cobro o 18 de novembro de 1893.

Entre a igrexa parroquial da Estrada, que daquela estaba situada na esquina da rúa de San Paio coa rúa 56, e a carreiteira de Vilapouca á Pontevea había un muro pechando o atrio da igrexa, polo que o 22 de abril de 1893 acórdase mercar unha *reixa de fundición* que se encargará aos talleres de Antonio Sanjurjo de Vigo para poñer sobre dito muro.

Nos anos seguintes fixéronse novos encargos. Así por exemplo, o 22 de decembro de

1894 o concello da Estrada págalle a Antonio Sanjurjo uns caños de fundición e o 17 de novembro de 1898 oito bancos rústicos que fixo para a praciña do mercado.

En maio de 1906 Antonio Sanjurjo foi autorizado polo goberno para poñer en circulación unha liña de transporte de viaxeiros entre Vigo e A Coruña, para o que transformou a súa propulsión de vapor á bencina. Dispuña de dez automóbiles que facían o traxecto en nove horas. A empresa chamábase *La Regional* e foi seu fillo Manuel Sanjurjo Otero o encargado de dirixila. E un ano máis tarde a Dirección Xeral de Comunicacions adxudicoulle a puxa da conducción do correo entre A Coruña e Santiago.

En 1913 a Dirección Xeral de Obras Públicas deulle autorización para establecer un estaleiro destinado á reparación e construción de vapores pesqueiros, ocupando un terreo da praia do Areal, de Vigo.

Pero a súa obra máis famosa foi a creación dun submarino lanzatorpedos de 5,20 m. de eslora, deseñada por el, co obxecto de defender a ría de Vigo da Armada estadounidense, que estaba en guerra con España. A primeira inmersión do aparato tivo lugar o 12 de agosto de 1898 diante do seu estaleiro e foi un éxito. Curiosamente

Botadura do submarino de Sanjurjo Badía.

ese mesmo día firmouse un armisticio de paz con EEUU, polo que a súa utilización non foi necesaria. Este aparato pode contemplarse agora no Museo do Mar en Vigo.

Tamén destacou pola súa conciencia social creando un sistema de protección para asegurar aos seus obreiros un subsidio de vellez e enfermidade.

Un ano antes da súa morte, o 28 de febreiro de 1921, don Antonio foi honrado polo concello de Lavadores coa inauguración dunha rúa co seu nome. Na súa homenaxe descubriuse unha lápida que puña “Avenida Sanjurjo Badía” na estrada de Pontevedra.

Antonio Sanjurjo Badía finou o 8 xaneiro de 1922.